

היום נלמד בעזרת ה':

ברכות דף מד

משנה: דיני ברכה בעיקר וטפל: ברכה על המאכל העיקרי פוטרת את ברכת המאכל הטפל. ולכן כשאוכל "מליח" (= מאכל מאוד מלוח) ואוכל עמו פת כדי להפיג את מליחותו, מברך על המליח ופותר את הפת.

הגמרא מקשה: איך יתכן שיש מאכל שהפת טפלה לו, והרי הפת היא תמיד עיקר? מתרצת הגמרא שמדובר שאכל 'פירות גינוסר' (= פירות הגדלים באיזור ים כנרת) שהם מתוקים מאוד והם נאכלים עם הרבה מלח כדי להפיג את מתיקותם הגדולה, וכדי להחליש את חריפות המלח אוכלים עמם פת, ולכן הפת טפלה לפירות. (וראה ביאור תוספות ד"ה באוכלי פירות).

הגמרא מביאה אגדתות בענין פירות גינוסר (לפי דעת כמה מפרשים הדברים אינם כפשוטם, והם רומזים על דברים נשגבים).

משנה: לדעת רבן גמליאל לאחר אכילה משבעת המינים מברך שלוש ברכות (= ברכת המזון), ולדעת חכמים ברכה אחת מעין שלוש (= על העץ / על המחיה). רבי עקיבא אומר שאפילו אם אכל שלק (= ירק מבושל) והוא מזונו מברך אחריו ברכת המזון (הגמרא תבאר שמדובר שאכל כרוב שהוא נחשב ל"מזון").

הגמרא מבארת את מחלוקתם: נאמר בספר דברים: "אָרֶץ חֲטָה וְשָׁעָרָה וְגִפְן וְיִתְאָנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדָבָשׁ: אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכַּנְתָּ תֹאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תִחְסַר כָּל בָּהּ... וכו': וְאֶכְלֶתָ וְשָׁבַעְתָּ וּבִרְכָתָ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאֶרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לְךָ". לדעת רבן גמליאל "וְאֶכְלֶתָ וְשָׁבַעְתָּ וּבִרְכָתָ" (= ברכת המזון) נאמר על גם על שבעת המינים שבתחילת הפסוקים, ולרבנן "וְאֶכְלֶתָ וְשָׁבַעְתָּ וּבִרְכָתָ" מתייחס רק על הלחם שמזכר בפסוק האמצעי - "אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכַּנְתָּ תֹאכַל בָּהּ לֶחֶם".

כל שהוא מחמשת מיני דגן מברך עליו בתחילה 'מזונות' ובסוף 'על המחיה ועל הכלכלה', וכל שהוא משבעת המינים (= הכוונה לשאר המינים שאינם ממין דגן) מברך עליו בתחילה 'בורא פרי העץ' ובסוף 'על העץ ועל פרי העץ'.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

על פירות ארץ ישראל מסיים בחתימת הברכה "על הארץ ועל פירותיה" ועל פירות חו"ל מסיים "על הארץ ועל הפירות".

הכלל הוא שלא חותמים ברכה בשני דברים ביחד (יבואר בגמרא לקמן מט.), ובכל זאת בברכת 'מעין שלוש' חותם "על הארץ ועל הפירות". ואין זה נחשב כשני דברים ממש, כיון שמברך על הארץ שמוציאה פירות.

הכלל הוא שכל שטעון ברכה לאחריו טעון ברכה לפניו, ויש דברים שטעונים ברכה לפניהם אבל לא לאחריהם, כגון על מְצוֹזוֹת (= למרות שמברכים לפני הנחת תפילין, לולב, ושופר, לא מברכים עליהם לאחר קיום מצוותם) וכן על ריח.

סגולותיהם של מאכלים שונים:

כל מאכל שהוא בגודל של ביצה, ביצה יותר טובה לגוף ממנו. טחול יפה (= מועיל) לשיניים וקשה (= מזיק) לבני מעיים, ותקנתו של הרוצה לאוכלו ללעוס אותו ולהשליכו. כרישין קשים לשיניים ויפים לבני מעיים, ותקנתו שישלוק אותם היטב ויבלע. ירק חי לאחר הקזת דם - מוריק (= נוטל את תואר הפנים). אסור לאכול ירק חי קודם לארבע שעות מתחילת היום. כל דבר מאכל קטן שלא גדל כל צרכו - מקטין (= מתיש את כוחו של האוכלו). כל נפש משיב נפש (= דבר חי הנאכל שלם כגון דגים קטנים שגדלו כל צרכו, מחזק את האוכלו). כל הקרוב לנפש (= האוכל מהבהמה ממקום החיות שלה) משיב נפש. אוי לו לבית שהלִפְּת עוברת בתוכו (= אוי לה לכרס שאוכלת לִפְּת), ודוקא כשאוכלה ללא בשר או יין או שלא שלק אותה הרבה. דג מליח עלול להמית את האוכלו בשבעה ימים למליחתו וביום ה-17 וביום ה-27.

מושגים בדף

שלוש ברכות / ברכה אחת מעין שלוש: ברכת המזון מורכבת משלוש ברכות: 1) הזן את הכל. 2) על הארץ ועל המזון. 3) ובנה ירושלים (ברכה רביעית היא תקנה מאוחרת יותר). ברכה אחת מעין שלוש היא ברכה אחת מעין שלושת הברכות שבברכת המזון: "על המחיה" כנגד "הזן את הכל", "ועל ארץ חמדה" כנגד "על הארץ", "ובנה ירושלים" בדומה לברכת המזון. **סגולות ורפואות המוזכרות בתלמוד:** בזמנינו השתנו הטבעים, וראה תוספות (מו"ק דף יא ע"א ד"ה כוורא) שכתבו "ושמא נשתנו (הטבעים) כמו הרפואות שבש"ס שאין טובות בזמן הזה".